

Odborník by se mohl zarazit, jak je možné spojovat autorské texty – bajky s klasickou lidovou tvorbou. Vysvětlením je celá řada v terénu zachycených bajek nebo příběhů, které se bajkám velmi blíží, aniž by byly k dispozici konkrétnější informace o respondentovi a podmínkách záznamu (z českého prostředí máme podobnou sbírku bajek v romštině). Proto je v pořádku, že byly tyto bajky do práce zahrnuty.

Co se týče struktury, je možné rozdělit práci do dvou částí. Tři počáteční oddíly (*Ke sbírání a systematizování lidových pohádek; Počátky systematizování slovinských pohádek; Krátký přehled knižních sbírek slovinské lidové slovesnosti*) představují teoreticko-historické studie, které v krátkosti objasňují problematiku práce se slovinskými lidovými pohádkami a s jejich systematictější výzkumem od 19. století do současnosti. Druhá část publikace je zaměřena už konkrétně na zvířecí pohádky. Katalog je založen – podobně jako ostatní evropské soupisy – na základním členění lidových pohádek podle Antti Aarneho (respektive v podobě rozšířené Stithem Thompsonem a následně přepracované Hansem-Jörgem Utherem, zkratka ATU). Zvířecí pohádky tvoří první skupinu a mají přidělen kódový číselný rozsah 1–299 (každé číslo znamená jeden syžet). V knize Moniky Kropěj jsou zachyceny samozřejmě jen doložené slovinské syžety. Vzhledem k tomu, že publikace není určena pouze úzkému okruhu folkloristů či literárních historiků a teoretiků, doplnila autorka ke každému syžetu ukázkou – jeden vybraný příběh v původní podobě (v nářečí). Čtenář tak lépe porozumí nejen smyslu katalogizace lidových pohádek, ale uvědomí si též souvislosti a propojenost syžetů i možnosti jejich široké variability. Texty v méně

složitých nářečních variantách je možné číst i dětem. Kniha je též doplněna několika velmi zdařilými barevnými ilustracemi, obsáhlým seznamem literatury, celkovým přehledem existujících slovinských syžetů podle ATU a anglickým resumé.

Jak jsme již naznačili, tato publikace Moniky Kropěj je neocenitelnou pomůckou při bádání nad lidovými zvířecími pohádkami nejen ve slovinském kontextu, ale též pro širší komparativní studium lidové naratologie.

Jaroslav Otčenášek (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Tatjaňa Kolosok, FENOMEN SOCIOKULTURNOJ IDENTIČNOSTI V KONTEKSTI MIŽKULTURNOJ VZAJEMODIJ (KRIZ PRIZMU UKRAJINSKO-ČESKICH KULTURNICH ZVJAZKIV). Věž-a-Druk, Luck 2014, 196 s.–

Tatjaňa Kolosok je ukrajinská kulturoložka působící ve Východoevropské národní univerzitě Lesy Ukrajinky (Schidnoevropejskij nacionalnij universitet imeni Lesi Ukrajinki) ve městě Luck na západní Ukrajině. Autorka má české předky, je aktivní v českém krajanském spolku Sdružení Čechů Matice volyňská a žije střídavě v České republice a na Ukrajině. Uvedená publikace je autorčinou dizertační prací, je psána v ukrajinském jazyce a navazuje na odborný článek s názvem Formuvanja obrazu „Čužoho“ pid vplivom zasobiv masovoj informacij (Utváření obrazu „ciziho“ pod vlivem masmédií), publikovaný v časopise Naukovij visnik (článek byl rozdělen na dvě části: Kolosok 2011a: 36–40; Kolosok 2011b: 28–34).

Autorka ve své publikaci uvádí filozoficko-kulturologický přístup k ukrajinsko-československo (českým) vztahům. Knihu rozdělila na tři kapitoly; první dvě se věnují teorii mezikulturních vztahů a třetí se zaměřuje na ukrajinsko-české vztahy. V prvních dvou kapitolách nejprve definuje procesy mezikulturní komunikace, mezikulturní spolupráce, interakce, identifikace a koncept „cizího“ a „jiného“, aby navázala objasněním procesů kulturní výměny, dialogu kultur, integrace, částečné asimilace, inkorporace, asimilace, izolace a jiných. Procesy se podle autorky neobjevují v čisté formě, ale nejčastěji jsou kombinovány. Nejvíce proklamuje dialog mezi kulturami, který má být pro současný svět velice signifikantní. Díky dialogu kultur se mohou vztahy mezi kulturami vyvinout do podoby multikulturalismu, tolerance, relativismu, ale i etnocentrismu.

Ve třetí části své publikace se autorka věnuje ukrajinsko-československým vztahům od vzniku Československa do počátku 90. let 20. století a ukrajinsko-českým vztahům od počátku 90. let 20. století do současnosti. Autorka uvádí, že si ukrajinská emigrace v Československu v meziválečném období zachovala svou sociální a kulturní identitu, tím se dostatečně vyprofilovala a díky tomu se zformoval pozitivní obraz Ukrajinců v Československu. Jinými slovy, ukrajinská diaspora se dostatečně seberealizovala, díky čemuž mohla vést osvětovou činnost a přinést tak pozitivní stimuly do mezikulturních vztahů. V období druhé světové války a v období nadvlády Komunistické strany Československa už nebylo možné rozvíjet osvětovou činnost a sovětská propaganda navíc způsobila negativní vnímání Ukrajinců. Na počátku 90. let 20. století došlo k novému

vývoji v ukrajinsko-českých vztazích díky ukrajinské pracovní imigraci do České republiky. Autorka toto období analyzuje na základě českých masmédií (především z tištěných médií) a konstatuje, že z jejich strany docházelo k negativnímu a stereotypnímu hodnocení Ukrajinců i Ukrajiny. Ačkoliv v posledních letech dochází v médiích k pozitivnějšímu obrazu, je podle autorky nutný vznik ukrajinských kulturních spolků nebo Ukrajinských kulturních center v Praze i v Brně, aby se zaktivizovala činnost ukrajinské diaspor v České republice. Ta by opět mohla přinést pozitivní stimuly do ukrajinsko-českých vztahů. Svůj vliv na ukrajinsko-české vztahy však může mít i česká diaspora na Ukrajině.

Na závěr autorka hodnotí roli Ukrajiny a uvádí, že ukrajinský stát musí být samostatným a sebevědomým státem a odpoutat se od ruského vlivu, aby se mohl začlenit do Evropské unie a kooperovat se státy ve střední Evropě: „*Státy střední a východní Evropy se stanou pravými partnery. Proto je potřebné zaktivizovat spolupráci mezi oběma stranami. Zkušenost států Evropské unie ukazuje, že tento optimistický vývoj je možný.*“ (s. 162)

Tatjaňa Kolosok nejprve analyzovala postavení vzdělané vrstvy ukrajinských imigrantů v Československu v meziválečném období a poté pohled českých médií na Ukrajince a na Ukrajinu od počátku 90. let 20. století. Problematické však zůstává, že pokud je meziválečné období analyzováno z pohledu samotných emigrantů a v „současnosti“ akcentován pohled masmédií, jedná se o obtížně srovnatelné perspektivy.

Také evidentní snaha autorky oprostit ukrajinské prostředí od ruského vlivu vedla k zanedbání dopadu srpnových událostí

roku 1968 na uvažování obyvatel Československa. Tyto události měly vliv na zhoršení ukrajinsko-československých vztahů tím spíše, že Češi nezřídka, i když nesprávně, označovali a stále označují Ukrajinu za Rusko a *vice versa*. Události ze srpna 1968 tak mají nesporně vliv na vzájemné vztahy, ovšem jejich dopad autorka neakcentuje, zřejmě kvůli snaze vymanit ukrajinský národ z ruského vlivu. Na druhou stranu si však správně všímá skutečnosti, že propaganda Sovětského svazu zapříčinila označování Ukrajinské povstalecké armády (lidově tzv. banderovců) jako „zločinecké organizace“. Autorčina analýza je tak poznamenána snahou poukázat na Sovětský svaz (respektive Rusko) a na Ukrajinu jako na dvě neslučitelné entity, což je zřejmě dáno i jejím politickým přesvědčením. Dalším problematickým bodem je totiž její glorifikující pohled na Evropskou unii, jejíž význam by Češi zřejmě hodnotili odlišně. Autorčino poselství – legitimizovat začlenění Ukrajiny do Evropské unie – je

v publikaci na mnoha místech velmi silně akcentováno.

Uvedené interpretace však přinášejí inovativní pohled do prostředí českých sociálních věd. Jedná se totiž o „ukrajinský pohled“ na ukrajinsko-československé (české) vztahy, který dosud chyběl v českých sociálních vědách a který nás nabádá, že sovětský nebo ruský vliv nemusí být pro sebereflexi samotných Ukrajinců natolik příznačný, jak se o ruském vlivu na Ukrajinu může v České republice uvažovat. Je samozřejmě otázkou, nakolik je to způsobeno nejnovějšími událostmi na území Ukrajiny nebo politickou angažovaností autorky. Badatelé zabývající se ukrajinskou pracovní migrací (Dušan Drbohlav, Petra Ezzedine, Ondřej Hofírek, Zdeněk Uherek a řada dalších) se věnují výzkumu a hodnocení ukrajinské migrace především v českém prostředí – díky této publikaci je možné si rozšířit obzory rovněž o náhled na ukrajinsko-české vztahy z „ukrajinského pohledu.“

Luděk Jirka (FHS UK)

VÝZVA KE SPOLUPRÁCI: ETNOGRAFIE A FOLKLORISTIKA PO ROCE 1945

Vážené kolegyně, vážení kolegové

obracíme se na Vás jménem řešitelů projektu „Mezi státním plánem a badatelskou svobodou. Etnografie a folkloristika v českých zemích v kontextu vývoje kultury a společnosti v letech 1945 – 1989“, jehož hlavním cílem je pokusit se zmapovat dějiny oboru po roce 1945.

V této souvislosti bychom rádi, vedle klasického archivního výzkumu, shromáždili prostřednictvím metody orální historie také jedinečná vyprávění a životní příběhy pamětníků a pamětnic (narozených do roku 1960), kteří aktivně působili ve zkoumaném období v oboru, ať už v akademické (akademická pracoviště a univerzity) či neakademické sféře (muzea a aplikovaný výzkum).

Zajímají nás zejména vzpomínky na dobu Vašeho studia (motivace pro volbu oboru, systém studia, významní pedagogové atd.), každodenní chod institucí (terénní výzkumy, technické zázemí, řešené projekty, možnost publikovat apod.) a reflexe celkové situace v oboru před rokem 1989 i po něm (možnosti, teorie, metody), ale i jakékoliv další osobní postřehy související s etnografií a folkloristikou.

Orálně historická část výzkumu je založena na rozhovoru, který je zaznamenán, následně přepsán a ve spolupráci s pamětníkem (narátorem či narátorkou) dále redigován, autorizován a archivován.

Budete-li mít zájem zapojit se do našeho projektu, kontaktujte prosím kolegu Jiřího Hlaváčka z Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd (e-mail: hlavacek@usd.cas.cz; tel. +420 257 286 359; Vlašská 9, 118 40 Praha 1 – Malá Strana), který Vám sdělí všechny podrobnosti související s rozhovory a zodpoví Vaše případné dotazy. Pokud Vám nevyhovuje forma rozhovoru, rádi uvítáme také Vaše vzpomínky související s výše uvedenými tématy v písemné či elektronické podobě nebo jakékoliv další nepublikované materiály k dějinám oboru v předlistopadovém období.

S úctou a upřímným pozdravem

Doc. PhDr. Lydia Petrářová CSc. (Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.)

Doc. PhDr. Alena Mišková Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.)

Mgr. Jiří Hlaváček (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.)

za členy řešitelského týmu